

Chankowski, Stanisław

Nabytki Archiwum PAN w 1981 roku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 27/3-4, 673-682

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Chankowski

(Warszawa)

NABYTKI ARCHIWUM PAN W 1981 ROKU

Poniżej podaję kolejną informację o nowych materiałach z zakresu historii nauki i techniki polskiej, które napłynęły do Archiwum PAN oraz do jego Oddziałów w Krakowie i Poznaniu w 1981 r.¹

ARCHIWUM PAN W WARSZAWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego pozyskano:

— dodatkową, niewielką partię akt Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, obrazującą działalność tej placówki w okresie okupacji hitlerowskiej. Uzupełnia ona materiały tego Instytutu pozyskane w 1980 r.² (ok. 0,02 mb., sygn. I—17);

— dodatkowe opracowanie dotyczące Stowarzyszenia (Korporacji) Akademickiej „Sparta”, działającego w latach 1922—1939. Są to dane odnoszące się do członków Stowarzyszenia, aktualizujące informacje zawarte w opracowaniu pozyskanym w 1975 r.³ (ok. 0,01 mb., sygn. 1-16);

— akta 12 placówek naukowych i komórek organizacyjnych PAN (ok. 24,60 mb.).

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— profesora w Instytucie Sztuki PAN Zbigniewa Czeczot-Gawraka — maszynopis jego wspomnień okupacyjnych, które w skróconej wersji publikowane były w „Miesięczniku Literackim” nr 8—9 z 1981 r. (ok. 0,01 mb., zbiór teczek biograficznych);

¹ Przy opracowywaniu powyższych informacji autor wykorzystał m. in. recenzje specjalistów oraz tymczasowe spisy materiałów sporządzone przez pracowników Archiwum PAN w Warszawie oraz Oddziałów w Krakowie i Poznaniu. Oddział w Zabrze, w związku z przygotowaniami do zmiany siedziby, w r. 1981 w zasadzie nie przyjmował nowych materiałów.

² Por. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”. R. 26: 1981 nr 3/4 s. 671. Dalej cytuję w skrócie: „KHNiT”.

³ Por. *Przewodnik po zespołach i zbiorach Archiwum PAN*. Opracowanie zespołowe pod kierunkiem Z. Kolanowskiego. Wrocław 1978, s. 16 (dalej cytuję jako *Przewodnik*); „KHNiT”. R. 21: 1976 nr 3 s. 481.

— profesora Politechniki Warszawskiej, prezesa Tow. Naukowego Organizacji i Kierowania Stanisława Guzickiego (1892—1976) z zakresu nauki o organizacji pracy. Ogromna spuścizna zawiera kilka artykułów i opracowań naukowych, m.in. *Technika i humanizm*, *Kultura warsztatu pracy*, materiałów do słownictwa prakseologicznego, notatki bibliograficzne, nieco materiałów dydaktycznych związanych z pracą S. Guzickiego na Politechnice Warszawskiej oraz z różnymi kursami szkoleniowymi, w których brał udział. Gros spuścizny stanowią obfite materiały związane z działalnością jej twórcy w licznych stowarzyszeniach i organizacjach poświęconych doskonaleniu organizacji pracy i kierowania, jak TNOiK, Stowarzyszenie Inżynierów Mechaników Polskich, Naczelna Organizacja Techniczna, Pracownia Ogólnych Problemów Organizacji Pracy PAN, Uniwersytet Śląski, Tow. Wolnej Wszechnicy Polskiej i in. Są to tablice z obliczeniami, kwestionariusze, normatywy, instrukcje, schematy badań i t.p. Dużą część spuścizny stanowią liczne materiały drukowane: książki, broszury, czasopisma, gazety, wycinki, instrukcje, biuletyny i t.p. (ok. 4,27 mb., sygn. III-243);

— profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego — Akademii Rolniczej w Warszawie Jerzego Herse (1917—1976) z zakresu hodowli roślin rolniczych. Spuścizna zawiera liczne opracowania dotyczące uprawy w Polsce różnych zbóż ze szczególnym uwzględnieniem pszenicy, a także ziemniaka i rzepaku, opracowania poświęcone jakości gleby i jej nawożeniu, m. in. *Drogi zwiększenia produkcji zbóż*, *Struktura gleby*, *Wyniki badań nad zasadami zmianowania roślin w Polsce*, *Rośliny zbożowe — zagadnienia ogólne*, *Żyto, pochodzenie i znaczenie gospodarcze*, nadto notatki warsztatowe (ok. 0,28 mb., sygn. III-244);

— profesora Uniw. Warszawskiego Karola Koranyi'ego (1897—1964) z zakresu historii prawa. Obszerna spuścizna obejmuje materiały z całego życia i działalności naukowej profesora. Znajduje się tu m.in. nie publikowany rozdział z *Powszechnej historii państwa i prawa* pt. *Państwo bizantyjskie*. *Institucje*, również nie publikowany indeks do 59 tomów „Kwartalnika Historycznego” za lata 1887—1952 (23 000 haseł) wraz z korespondencją dotyczącą jego nie zrealizowanej publikacji, artykuły, przemówienia i wykłady w kraju i zagranicą, wypowiedzi profesora w prasie codziennej z lat 1944—1952, pełny odpis księgi sądowej m. Kleczewa z przedwojennego, dziś zapewne nie istniejącego rękopisu Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk wraz z komentarzem i korespondencją dotyczącą niedoszłej edycji rękopisu, odpisy źródłowe i wypisy z przedwojennej literatury zagranicznej. Działalność naukową profesora obrazują papiery z okresu jego pracy na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie przed i w czasie II wojny światowej, zaś po wojnie na Uniw. Jagiellońskim, Uniw. Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniw. Warszawskim oraz w Instytucie Nauk Prawnych PAN, materiały związane z udziałem w zjazdach i kongresach w kraju i zagranicą (m. in. wypowiedź na Kongresie Intelktualistów we Wrocławiu w 1948 r.), udziałem w I Kongresie Nauki Polskiej w 1951 r., w I

Zjeździe Historyków Prawa w Toruniu. Liczne dokumenty osobiste, świadectwa nauki szkolnej, studiów i stopni naukowych, materiały jubileuszu 30-lecia i 40-lecia pracy naukowej, życiorysy, zestawienia prac opublikowanych oraz ogromna korespondencja naukowa z okresu kilkudziesięciu lat (udostępnianie listów powojennych zastrzeżone na 20 lat). Osoby profesora dotyczą liczne wzmianki prasowe, recenzje jego prac, opinia o pracy seminaryjnej napisana przez prof. P. Dąbkowskiego, nekrologi i wspomnienia w prasie krajowej i zagranicznej, listy kondolencyjne na ręce wdowy, materiały sympozjum zorganizowanego w 10 rocznicę zgonu K. Koranyi'ego oraz fotografie z kongresów i uroczystości krajowych i zagranicznych oraz z pogrzebu profesora. Spuścizna opatrzona jest bardzo dokładnymi zestawieniami i wykazami poszczególnych grup materiałów (ok. 4,96 mb., sygn. III-245);

— profesora mikrobiologii Uniw. im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, następnie Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, członka rzecz. PAN Jadwigi Marszewskiej-Ziemieckiej (1891—1968). Jest to zbiór 50 listów i kart pocztowych profesora Uniw. Warszawskiego, geografa Stanisława Lencewicza (1889—1944) do Jadwigi Marszewskiej, zasadniczo z lat 1911—1918 (1 list z 1925 r. i 1 z 1940 r.). Na odwrocie jednego z listów plan wykładu z zakresu genetyki K. Malinowskiego w Tow. Kursów Naukowych (bez daty). Nadto 3 karty tegoż nadawcy do brata adresatki, Antoniego Marszewskiego z lat 1911 i 1912 — w tym dwie z fotografią korespondenta. Dołączono list Antoniego Marszewskiego do prof. dr Anieli Chałubińskiej z 1969 r. z informacjami biograficznymi dotyczącymi S. Lencewicza i J. Marszewskiej-Ziemieckiej. Cała ta korespondencja opublikowana została przez prof. dr Anielę Chałubińską w 1981 r.⁴ (ok. 0,02 mb., sygn. 144);

— mgra inż. Adama Pola — jego szczegółowe notaty z wykładów i ćwiczeń prowadzonych na Politechnice Śląskiej w Gliwicach w latach 1948—1950, częściowo 1950—1965, przez prof. Stanisława Bodaszewskiego z zakresu hydromechaniki, prof. Michała Lawinę z maszynoznawstwa, prof. Stanisława Ochęduszkę z teorii pomiarów maszyn cieplnych i ruchu ciepła i prof. Józefa Pilarczyka ze spawalnictwa. Nadto liczne wyliczenia, rysunki na kalce technicznej oraz fragment czasopisma fachowego (ok. 0,08 mb., sygn. 145.);

— profesora Uniw, im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, następnie Uniw. Warszawskiego Michała Szczanieckiego (1910—1976) z zakresu historii prawa. Spuścizna zawiera rękopis i maszynopis opublikowanej pracy pt. *Powszechna historia państwa i prawa* wraz z materiałami warsztatowymi (m. in. wypisy ze źródeł) oraz recenzjami wydawniczymi i drukowanymi

---

⁴ *Listy Stanisława Lencewicza do Jadwigi Marszewskiej-Ziemieckiej*. Do druku przygotowała i wstępem opatrzyła Anieli Chałubińska. Wrocław 1981 Ossolineum ss. 104 Polska Akademia Nauk, Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki.

tej pracy, przemówienia, wykłady, referaty (lub ich streszczenia) — wygłoszone w kraju i zagranicą, w większości nie publikowane, m. in. *La Résistance clandestine et la Résistance de l'université polonaise* wygłoszony w Paryżu w 1948 r., *La formation de l'unité polonaise (XIIIe—XIVe siècle)* przedstawiony w Dijon w 1957 r., inne, poświęcone stosunkom polsko-niemieckim (m. in. *Losy państwowe Śląska*), dziejom Pomorza Zachodniego, hasła do *Malej encyklopedii prawa*, notatki odpisy źródłowe (m. in. zbiór *Pomerania*), bibliografie. Liczne materiały związane z podróżami profesora zawierają obok wspomnianych referatów i ich ocen sprawozdania z podróży, wycinki prasowe. Nadto materiały dotyczące nadania doktoratu h.c. Uniw. w Grenoble, obszerna korespondencja z uczonymi zagranicznymi z lat 1948—1976 wraz z licznymi kopiami listów wysyłanych przez M. Szanieckiego (ok. 0,38 mb., sygn. III-246).

— profesora Uniw. Warszawskiego, dyrektora Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie Józefa Siemieńskiego (1882 — 1941) z zakresu historii prawa i archiwistyki. Drobną fragment spuścizny, której zasadnicza część zaginęła podczas II wojny światowej, obejmuje polską i angielską wersję napisanego dla *Cambridge History of Poland* rozdziału poświęconego wiekom XV i XVI, fragmenty opracowań na temat parlamentaryzmu polskiego w XVI w. wraz z odpisami źródłowymi i notatkami, odpis z archiwum wileńskiego zaginionego po I wojnie światowej diariusza senatu z 1582 r. wraz z przypisami osobowymi i rzeczowymi J. Siemieńskiego i materiałami prof. dr Jadwigi Karwasińskiej związanymi z zamierzoną publikacją diariusza. Archiwistyki dotyczy napisany w latach 1940—1941 wraz ze Stanisławem Kętrzyńskim i Marianem Łodyńskim memoriał pt. *Polskie zbiory rękopiśmienne przed wojną, podczas wojny i po wojnie*, kilka wersji streszczenia zaginionej pracy pt. *Międzynarodowe spadkobranie archiwów* wraz z dołączonymi komentarzami prof. J. Karwasińskiej, polski i angielski tekst artykułu pt. *Traktat polsko-austriacki z 1932 r. w sprawach archiwalnych*, opracowania dla potrzeb Archiwum Głównego Akt Dawnych. Nadto nieco papierów urzędowych i osobistych, uzupełnienie prof. J. Karwasińskiej do publikowanej bibliografii prac J. Siemieńskiego oraz jego 5 fotografii, m. in. jako więźnia obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu z 1941 r. (ok. 0,28 mb., sygn. III-247);

— zbiór skryptów prawniczych z lat 1941—1945 używanych w polskich obozach uniwersyteckich w Szwajcarii, przygotowanych częściowo w Anglii, m. in. na Polskim Wydziale Prawa Uniwersytetu w Oxfordzie, częściowo zaś we Fryburgu szwajcarskim. Są to opracowania Antoniego Derynga, Wacława Komarnickiego, Romana Kuratowskiego, Aleksandra Mielenia, Edwarda Muszalskiego, Wiktora Sukiennickiego, Jana Świdy. Kolekcję tę Archiwum nabyło od dr Wacława Petscha (ok. 0,14 mb., sygn. 146).⁵

⁵ Materiały do działalności Obozów Uniwersyteckich w Szwajcarii znajdują się też w Archiwum PAN w Warszawie, w zespole „Fundusz Stypendialny Bratnich Pomocy Żołnierzy-Studentów Obozów Uniwersyteckich w Szwajcarii (1944—1952)” oraz w Oddziale

— dr Anieli Szwejczerowej-Gruszczyńskiej (1905—1981), st. kustosa dypl. w Archiwum PAN, z zakresu historii medycyny i nauk biologicznych. Obszerna spuścizna zawiera w 92 teczkach głównie materiały do publikowanych i nie publikowanych prac naukowych i popularnonaukowych. Tytuś Chałubińskiego dotyczą odpisy jego korespondencji, częściowo nie publikowane, oraz oryginalne listy i dokumenty, nadto zbiór autografów syna Tytuśa, Ludwika Chałubińskiego, a także autografy listów dr Karola Zagórskiego do zięcia Tytuśa — Jana Alfonsa Surzyckiego z lat 1874—1890. Z opublikowanymi pracami o Ignacym Domeyce i Marcelim Neckim wiążą się materiały warsztatowe; zaś odpisy maszynowe listów Domeyki do Władysława Laskowicza oraz Władysława i Marii z Malewskich Mickiewiczów przeznaczone były do nie zrealizowanego wydawnictwa. Wypisy archiwalne dotyczą projektowanej pracy o Jerzym Alexandrowiczu, dyrektorze warszawskiego Ogrodu Botanicznego i Szkoły Ogrodniczej w Warszawie w latach 1882—1888. W spuściznie znajduje się również I redakcja oraz odpisy archiwalne do nie publikowanej pracy pt. *Filip Girard (1775—1845), twórca przemysłu lnianego*,⁶ oraz odpisy korespondencji i zbiór fotokopii do zamierzonej pracy o francuskim chirurgu Guy Patin (1602—1671), wreszcie materiały do przygotowanych opracowań poświęconych dziejom niektórych czasopism specjalnych jak „Archives Slaves de Biologie” (Paris 1886—1887), „Pamiętnik Górnictwa i Hutnictwa” (1830), „Pharmaceutisches Zentralblatt” (1830—1856). Nadto materiały działalności A. Szwejczerowej w Polskim Tow. Historii Medycyny (plany pracy, uchwały Zarządu Głównego, regulaminy, statut, sprawozdania ze zjazdów, korespondencja organizacyjna) oraz w PAN (materiały dotyczące dokumentacji naukowej, bibliotek itp.) (ok. 3 mb., syg. III-248).

— profesora Uniw. Warszawskiego, członka PAU, Władysława Witwickiego (1878—1948) z zakresu filozofii i psychologii. Są to rękopisy i maszynopisy prac publikowanych i nie publikowanych, m. in. *Typy psychologiczne C. C. Junga, Perspektywa malarska, Anatomia plastyczna człowieka* (1944) wraz z rysunkami oraz liczne tłumaczenia dzieł Platona oraz Ewangelii według św. Mateusza i św. Marka. (ok. 1,00 mb., sygn. III-249);

— profesora Uniw. Warszawskiego Marii Żebrowskiej (1900—1978) z zakresu psychologii i pedagogiki. Spuścizna zawiera obszerne fragmenty nie publikowanej pracy pt. *Rola rodziny w przestępczości nieletnich* (1949), artykuły, odczyty, recenzje i sprawozdania z lat 1947—1975, konspekty wykładów z lat 1948—1949, wypisy z literatury, zapiski bibliograficzne, notatki z prowadzonych seminariów, opinie o pracach magisterskich, opinie o dorobku naukowym pracowników naukowych z lat 1967—1970, notatki

Archiwum PAN w Krakowie w spuściznie prof. Adama Vetulaniego. Por. *Przewodnik* s. 11; „KHNiT. R. 25: 1980 nr 3 s. 581—582 oraz niniejszą informację o nabytkach Oddziału Archiwum PAN w Krakowie.

⁶ W tym zakresie A. Szwejczerowa opublikowała jedynie: *Trois lettres de Philippe de Girard (1775—1845), ingénieur en chef des Mines du Royaume de Pologne*. „Revue d'Histoire des Sciences et de leur applications. T. 20: 1967 s. 49—61.

z zebrań Katedry Psychologii Rozwojowej i Wychowawczej UW, dokumenty osobiste oraz dotyczące pracy zawodowej (nominacje, nagrody), życiorysy, dziennik podróży do Australii z okresu czerwiec 1946 — styczeń 1947, korespondencję naukową krajową i zagraniczną z lat 60-tych i 70-tych (ok. 0,26 mb., sygn. III-250).

Nadto pozyskano materiały dodatkowe do przechowywanych w Archiwum PAN papierów:

— wykładowcy Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie, współpracownika Instytutu Historii Nauki Oświaty i Techniki PAN mgr Eugeniusza Berezowskiego — oprawny tom zawierający odbitki jego publikowanych w latach 1955—1973 prac i artykułów z zakresu historii astronomii, geodezji i kartografii, wypowiedzi polemicznych na temat zastosowania noktowizji w instrumentach geodezyjnych w Polsce (wraz ze związaną z tym korespondencją) oraz utwory literackie (poezje). (ok. 0,03 mb., sygn. II-240).⁷

— profesora i rektora Politechniki Warszawskiej Kazimierza Drewnowskiego (1881—1952) z zakresu elektrotechniki. Są to materiały dotyczące Ośrodka Wyższych Studiów w Belgii po II wojnie światowej: regulaminy, sprawozdania, notatki, dokumenty finansowe, korespondencja oraz dokumenty współpracy z Komitetem Pomocy Polakom Studiującym w Belgii. Z biografią uczonego wiążą się papiery dotyczące jego pobytu w obozie koncentracyjnym w Dachau oraz powojennej działalności byłych więźniów tego obozu: relacje, memoriały, spisy inżynierów i techników więźniów bloku nr 8, korespondencja, pisma wydawane przez byłych więźniów. Nadto nieco dokumentów osobistych, m. in. dotyczących repatriacji do Polski z lat 1945—1947, życiorys, fotokopia testamentu i fotografie, pamiętnik z okresu II wojny światowej i pierwszych lat po wyzwoleniu, korespondencja z lat 1945—1950, wspomnienie o K. Drewnowskim pióra prof. Janusza Lecha Jakubowskiego, zestawienie jego artykułów publikowanych w „Przeglądzie Elektrotechnicznym” w latach 1919—1931, kondolencje po zgodnie K. Drewnowskiego. Nadto dokumenty żony uczonego, Heleny z Moczulskich Drewnowskiej. (ok. 0,07 mb., sygn. III-28)⁸.

— Z przechowywanym w Archiwum PAN fragmentem spuścizny profesora Uniw. Warszawskiego Wacława Aleksandra Maciejewskiego (1793—1883) wiąże się pozyskany ostatnio zeszyt z 1820 r., zawierający łacińskie ćwiczenia wierszem uczniów klasy VI Liceum Warszawskiego pisane „pod przewodnictwem” tego uczonego. Są to utwory Karola Jaślikowskiego, Norberta Jestki, Tymoteusza Lipińskiego, Jana Łaszewskiego, Leona Sapięhy, Aleksandra Wielkopolskiego, Alberta i Jana Kantego Wołowskich i Antoniego Wyleżała. (ok. 0,01 mb., sygn. III-35)⁹;

⁷ Por. „KHNiT”. R. 26: 1981 nr 3/4 s. 672.

⁸ Por. *Przewodnik* s. 61—62.

⁹ Por. *Przewodnik* s. 109; S. Borowski: *Maciejewskiana*. Wrocław 1959 s. 72—75; Z. Kolankowski: *Materiały W. A. Maciejewskiego*. „Biuletyn Archiwum PAN” nr 3: 1960 s. 71—72.

— em. profesora Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego-Akademii Rolniczej w Warszawie, żonka rzecz. PAN, Ryszarda Manteuffla z zakresu ekonomiki rolnictwa. Materiały z lat 1974—1980, ściśle związane z papierami pozyskanymi w latach ubiegłych¹⁰, zawierają opracowania pt. *Ekonomika i organizacja gospodarstw rolniczych, Zarządzanie i kierowanie produkcją rolniczą, Racjonalizacja produkcji w gospodarstwie rolniczym. Geneza wyższego szkolnictwa rolniczego oraz historii SGGW*, hasła do nowego wydania *Encyklopedii Ekonomiczno-Rolniczej*, materiały związane z wykładami dla studentów Goshen College oraz uczestników II przedmiotowej Olimpiady Rolniczej. Liczne papiery obrazują działalność uczonego w wielu instytucjach i organizacjach jak Prezydium PAN, Komitet Ekonomiki Rolnej PAN, Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki, Naczelna Organizacja Techniczna (m. in. materiały dotyczące VII Kongresu Techników Polskich), Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej, Stowarzyszenie Wychowanków SGGW, Zespół Doradczo-Naukowy przy Przewodniczącym Komisji Planowania przy Radzie Ministrów, Min. Obrony Narodowej. Inne papiery dotyczą udziału w posiedzeniach Europejskiej Komisji Rolniczej w Genewie, Seminarium Polsko-Szwedzkiego w Czerninie; nadto konspekty opracowań, umowy wydawnicze i korespondencja z Państwowym Wydawnictwem Rolniczym i Leśnym, „Książką i Wiedzą”, redakcją „Przeglądu Geograficznego”. (ok. 0,5 mb., sygn. III-211);

— ostatniego prezesa Tow. Kredytowego Ziemińskiego Aleksandra Mazarańskiego — oprawny maszynopis opracowania pt. *O rybactwie słodkowodnym w Polsce 1900—1980*. (Wspomnienia i dane z 70 lat pracy w rybactwie) opatrzone skorowidzem nazwisk i fotografiami (145 str.). Do opracowania dołączono 4 teki zawierające dokumenty dotyczące gospodarstwa stawowego w Łyszkowicach 1831—1928, materiały Związku Organizacji Rybackich (1925—1938 i 1945—1949), Polskiego Związku Wędkarskiego, m. in. opracowania Jerzego Paladino pt. *Skrócone dzieje organizacji wędkarskich i rybackich w latach 1920—1949* (Warszawa 1979 maszynopis powielany, ss. 307) oraz Pawła Stoka *Krajowe Towarzystwo Wędkarskie w Krakowie 1879—1950* (Warszawa 1979, maszynopis powielany, ss. 303). Dalsze 4 teki zawierają materiały dotyczące majątków Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Spółdzielni Pracy „Sprzęt Rybacki”, korespondencję, wycinki z dawnych czasopism rybackich, instrukcje. (ok. 0,18 mb., sygn. 132)¹¹;

— dra Ludwika Ręgorowicza (1888—1970), działacza oświatowego — jego życiorys napisany przez Andrzeja Dzieczkowskiego dla *Polskiego Słownika Biograficznego* wraz z zebranymi do niego materiałami i biografią najważniejszych prac oraz korespondencją z Redakcją PSB. Nadto napisany przez tegoż

¹⁰ Por. *Przewodnik* s. 114—115; „KHNiT”. R. 21: 1976 nr 3 s. 482; r. 24: 1979 nr 3 s. 689; r. 26: 1981 nr 3/4 s. 675.

¹¹ Por. *Przewodnik* s. 118; „KHNiT”. R. 22: 1977 nr 3 s. 618; r. 26: 1981 nr 3/4 s. 675.

autora biogram Joachima Namysła (1884—1957), germanisty, kuratora szkolnego w Poznaniu. Dołączono życiorys żony Ludwika Ręgowicza, dr Olgi Zarzyckiej-Ręgorowiczowej, napisany ze szczególnym uwzględnieniem działalności podczas III powstania śląskiego oraz jej artykuł pt. *Wśród przywódców Grupy Wschodniej (wspomnienia i refleksje)*, poświęcony plebiscytowi na Górnym Śląsku oraz powstaniom śląskim, a także teczkę z materiałami dotyczącymi działalności naukowej w dziedzinie pedagogiki i psychologii córki Ludwika i Olgi Ręgorowiczów, dr Elżbiety Węgrzynowiczowej (ok. 0,08 mb., sygn. III-111);

— Juliana Smulikowskiego (1880—1934), pedagoga, działacza społecznego i oświatowego — jego życiorys napisany przez Romana Tomczaka (ok. 0,01 mb., sygn. III-237).

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W KRAKOWIE

W zakresie materiałów pochodzenia kancelaryjnego otrzymano akta kilku placówek naukowych i komórek organizacyjnych Oddziału PAN w Krakowie (ok. 23,60 mb.).

W zakresie materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano papiery:

— profesora Uniw. Poznańskiego, następnie Jagiellońskiego, członka koresp. PAU Wilhelma Friedberga (1873—1941) z zakresu paleontologii i geologii. Nieduża spuścizna obejmuje odbitki 11 prac i artykułów, ponad 180 negatywów (na błonach i kliszach szklanych) udokumentowanych fotografii z lat 1908—1929 o tematyce geologicznej, dokumenty osobiste, świadectwa nauki szkolnej, dyplomy towarzystw naukowych oraz niewielką korespondencję w sprawach wydawniczych, osobistych i majątkowych (ok. 0,32 mb., sygn. KIII-62).

Nadto materiały dodatkowe do posiadanych już spuścizn:

— profesora Uniw. Jagiellońskiego, członka PAU Adama Vetulaniego. Dalsza część obszernej spuścizny obejmuje opracowania naukowe, m. in. nie zatytułowany tekst dotyczący Katedry Historii Prawa Polskiego UJ, wygłoszony w 1964 r. w Katedrze Wawelskiej referat pt. *Kościół Katolicki a Uniwersytet Jagielloński w toku jego 600-letniej działalności*, kilka recenzji, notatki i wypisy ze źródeł i opracowań z zakresu historii ustroju, fotokopie, wycinki prasowe z okresu po 1945 r. Liczne papiery dotyczą działalności uczonego: w obozie internowanych we Fryburgu szwajcarskim w latach 1941—1942 (notatki z zebrań asystentów zorganizowanych tam kursów uniwersyteckich, z komitetu redakcyjnego wydawnictw obozowych), na Uniwersytecie Jagiellońskim (przemówienie jako kuratora studentów z 1936 r.), na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, w Polskiej Akademii Umiejętności (m. in. protokoły posiedzeń Komisji Prawa z lat 1935—1938), w Polskiej Akademii Nauk (korespondencja z Instytutem Nauk Prawnych i Instytutem Historii z lat 1956—1958), w Tow. Wiedzy Powszechnej

zaproszenia na posiedzenia Rady Naukowej i referaty) oraz programy zjazdów i kongresów naukowych z lat przedwojennych i powojennych, odczyt wygłoszony w Polskim Stronnictwie Ludowym w 1936 r. Biografię uczonego obrazują życiorysy, świadectwa szkolne, legitymacje, paszporty, dyplomy doktoratów honoris causa uniwersytetów w Strasburgu, Nancy i Budapeszcie, dyplony członkostwa towarzystw naukowych, nagród i odznaczeń, spisy prac, notatki z podróży do Bukaresztu, księga ofiarowana przez Katedrę Prawa UJ w 1968 r., wreszcie fotografie luźne i albumowe własne, rodzinne i okolicznościowe oraz nekrologi. Nadto dalsza część ogromnej korespondencji z lat 1921—1976 (m. in. z okresu pobytu w obozie internowanych w Szwajcarii), wycinki prasowe i odbitki z artykułami uczonego i jemu dedykowanymi.

Podobnie — jak w poprzedniej części — do spuścizny dołączono obszerne materiały rodzinne;

— żony, dr Ireny z Latiników Vetulani: dokumenty osobiste, m. in. dyplom doktorski, album fotografii z 1926 r., notatki, wycinki prasowe, korespondencja z lat 1922—1974, odbitki prac oraz nekrologi;

— matki, Elżbiety Vetulani: notatki, korespondencja z lat 1929—1948;

— siostry, Marii Vetulani: notatki, dokumenty osobiste, korespondencja;

— brata, Kazimierza: nekrolog z 1945 r.;

— brata, Tadeusza: korespondencja z lat 1947—1952, wycinek, nekrolog;

— brata, Zygmunta: świadectwa szkolne, korespondencja z lat 1905—1945;

— syna, Jana: praca magisterska pt. *Teoria poznania Kazimierza Ajdukiewicza* (1964) oraz inne opracowanie bez tytułu, materiały działalności w Polskim Tow. Filozoficznym, Tow. Asystentów UJ (1964—1965), materiały dotyczące wydarzeń 1956 r., życiorysy, dokumenty osobiste, podania o pracę, korespondencja z lat 1954—1964 oraz odbitki prac;

— kuzynki, Cecylii Vetulani: korespondencja z 1931 r.;

— siostry żony, Antoniny Latinik: korespondencja z 1914 r.;

— teściowej, Heleny Latinik: lista z podpisami pod petycją do prezydenta RP o amnestię dla Wincentego Witosa i jego towarzyszy przebywających na emigracji;

— teścia, gen Franciszka Latinika: opracowania, m.in. *Udział Polski w cywilizacji świata, Bój o Warszawę* (rzadki druk) życiorys, kwestionariusz, ofiarowana przez towarzyszy broni laurka imieninowa z jego wizerunkiem z r. 1915, publikowana odpowiedź gen. F. Latinika na marginesie broszury T. Janowicza pt. *Czesi*, 4 fotografie z lat 1895—1924.

Do spuścizny A. Vetulaniego dołączono nieco materiałów obcych: przemówienie bpa J. Groblickiego: *Ks. Adam Stefan Sapieha, arcybiskup metropolita krakowski 1911—1951* wygłoszone w Katedrze na Wawelu 13 V 1967 r. oraz powielany tekst pt. *Początki państwa polskiego — dorobek i perspektywy badań*. (ok. 2,50 mb., sygn. K. III-58)¹².

¹² Por. *Przewodnik* s. 136—137; „KHNiT”. R. 22: 1977 nr 3 s. 619; M. Wrzokowa *Materiały Ludwika Ręgorowicza*. „Biuletyn Archiwum PAN” nr 9: 1966 s. 55—81.

ARCHIWUM PAN — ODDZIAŁ W POZNANIU

Pozyskano materiały pochodzenia prywatnego. Są to papiery:

— profesora Uniw. im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Zdzisława Kaczmarczyka (1911—1980) z zakresu historii prawa. Obszerna spuścizna zawiera rękopisy i maszynopisy prac i artykułów publikowanych i nie opublikowanych; m. in. trudno dostępne opracowanie pt. *Kontynuacja miast rzymskich w średniowieczu* („Acta Universitatis Szegedensis” 1970), *Nauka i społeczeństwo na Ziemiach Zachodnich i Północnych PRL*, *Dzieje miast województwa poznańskiego*, *Początki prawa miejskiego na Słowiańszczyźnie*, *Dyplomacja polska w dobie zjednoczonego Królestwa Polskiego 1306—1382*, *Z dziejów polskich badań nad historią Pomorza Zachodniego*. Tekstom prac towarzyszą liczne rejestry dokumentów dotyczących Polski średniowiecznej, zwłaszcza czasów Kazimierza Wielkiego, materiały do pracy o miastach dalmatyńskich (wypisy z literatury zagranicznej, zwłaszcza krajów bałkańskich, odrębne szkice, zbiór fotografii historycznych planów miast dalmatyńskich, dzienniki wyjazdów naukowych do krajów bałkańskich), tematyczne zestawienia bibliograficzne, m. in. prac niemieckich dotyczących Słowiańszczyzny, prac polskich odnoszących się do Ziem Zachodnich,¹³ mapy Polski z rękopiśmiennymi adnotacjami. Spuścizna zawiera też teksty wygłaszanych zagranicą referatów, sprawozdania z podróży zagranicznych i konferencji krajowych, recenzje i opinie o dorobku naukowym innych osób. Obfite materiały obrazują wielostronną działalność uczonego: dydaktyczną (4 rękopiśmienne konspekty wykładów z historii państwa i prawa polskiego oraz materiały z przedwojennego proseminarium), wydawniczą (korespondencja z instytucjami wydawniczymi i autorami, m. in. w sprawie syntezy *Historii Polski* PAN), organizacyjno-naukową (materiały dotyczące Instytutu Zachodniego w Poznaniu; Tow. Rozwoju Ziem Zachodnich; Polskiego Tow. Historycznego i Stacji Naukowej PTH w Słupsku; Studium Pomorzoznawczego; Instytutu Śląskiego; Polskiej Akademii Nauk; Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk; Zakładu Badań nad Polonią Zagraniczną PAN; Biblioteki Kórnickiej PAN; Pracowni Konserwacji Zabytków) oraz społeczno-polityczną (m. in. w Klubie Profesury Demokratycznej w Poznaniu 1951) oraz materiały Z. Kaczmarczyka jako posła na Sejm PRL, a także dokumenty osobiste, papiery obrazujące karierę naukową, zestawienia jego prac (ok. 1,60 mb., sygn. P. III-68)¹⁴.

Nadto materiały dodatkowe:

— em. profesora Uniw. Warszawskiego i Wrocławskiego Stanisława Helsztyńskiego z zakresu filologii polskiej i angielskiej, przede wszystkim dalsza partia korespondencji (ok. 0,45 mb., sygn. P. III-52)¹⁵.

¹³ Por. „KHNiT”. R. 25: 1980 nr 3 s. 577.

¹⁴ Por. „KHNiT”. R. 25: 1980 nr 3 s. 581—582.

¹⁵ Por. *Przewodnik* s. 248.; „KHNiT”. R. 21—25: 1976—1980 nr 3.